

Açık Öğretim Ortaokulu Öğrencilerinin Demografik Özellikleri*

Recep Bozer**

- 28 -

Özet

Açık Öğretim Ortaokulu (bundan sonra “Okul” olarak anılacaktır), ülkemizdeki temel eğitim basamaklarından birini oluşturan yaygın eğitim kurumudur. Öğrencilerin yaş dağılımları incelendiğinde Açık Öğretim Ortaokulu’nun azımsanmayacak bir yetişkin grubuna hitap ettiği görülmektedir. Buna göre bir yetişkin eğitimi kurumu olarak Okul, eğitim süreci dışında bulunan, bu anlamda örgün eğitimden mahrum kalıp eğitimsel dezavantaja sahip olan yetişkinler için eğitime dönme fırsatı sunmaktadır.

Bu çalışmada, Açık Öğretim Ortaokulu’nun 18 yaş ve üzerindeki yetişkin öğrencilerinin demografik özelliklerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde, “Açık Öğretim Ortaokulu öğrencilerinin demografik

* *Demographic Features Among Students of Open Middle School*

** Dr., Ticaret Bakanlığı, Ticaret Uzmanı, recepbozer@gmail.com

özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, doğum yeri, Ankara’da yaşama süresi, göç edilen yerleşim yeri, göç etme nedeni, çalışma durumu, gelir durumu, ekonomik durum, oturulan konut tipi) nedir?” ve “Demografik özelliklerle cinsiyet ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına yanıt aranmaktadır. Çalışma Ankara ili Çankaya ilçesinde Açık Öğretim Ortaokulu’na kayıtlı bulunan 18 yaş ve üzerindeki öğrencilerden oluşan 232 kişilik bir çalışma grubuyla yürütülmüştür. Çalışma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde, her soruya verilen cevaplara ait frekans ve yüzde değerleri tablolastırılmış, değişkenler arasındaki ilişki ve anlamlılık değerlendirmesi ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmada; Açık Öğretim Ortaokulu öğrencileri arasında kadın oranının yüksek olduğu, yaş bakımından yoğunluk 36-55 yaş aralığında olsa da 65 üzeri yaşta öğrencilerin oranının %5.2 olduğu, öğrenciler arasında göç oranının yüksek olduğu, öğrencilerin neredeyse üçte birinin çalışmadığı, yine yaklaşık üçte birinin herhangi bir gelirin bulunmadığı, iş ve gelir sahibi olmayla ilgili kadınlar aleyhine cinsiyetler arası önemli bir eşitsizliğin bulunduğu, gelir durumu bakımından öğrencilerin alt sosyo-ekonomik statüye dahil olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaşam Boyu Öğrenme, Yetişkin Eğitimi, Açık Öğretim Ortaokulu

Abstract

Open Middle School (School) is a non-formal education institution that constitutes one of the basic education steps in our country. When the age distribution of the students is examined, it is seen that the Open Middle School addresses a substantial adult group. Accordingly, as an adult education institution, the School offers the opportunity to return to education for adults who are outside the educational process, who are deprived of formal education in this sense and have an educational disadvantage.

This study is aimed to analyze the demographic characteristics of the adult students of Open Middle School aged 18 and over. For this purpose, the answers to following questions "What are Open Middle School students' demographic characteristics (gender, age, marital status, the place of birth, the duration of stay in Ankara, the place of immigration, the reason(s) for immigration, employment status, income status, economic status, type of residence)?" and "Is there a significant relationship between demographic characteristics and variables of gender and age?" answers to questions are sought. The study was carried out with a study group of 232 students, who are 18 years old and above, enrolled in Open Middle School in Çankaya district of Ankara province. Study data were obtained through a questionnaire developed by the researcher. In the analysis of the data, the frequency and percentage values of the answers given to each question were tabulated, and the relationship and significance assessment between variables were analyzed using the chi-square test.

In the study, it has been concluded that the rate of women among Open Middle School students is high; the proportion of students over 65 is remarkable even though the age density is between 36-55 years old; almost one third of the students do not work and about a third of them do not have any income; there is a significant gender inequality against women in terms of employment and income; students are included in lower socio-economic status in terms of income.

Keywords: Lifelong Learning, Adult Education, Open Middle School

Açık Öğretim Ortaokulu, ülkemizdeki temel eğitim basamaklarından birini oluşturan yaygın eğitim kurumudur. Okul, kayıtlı öğrencilerinin yaşa bağlı özellikleri ve hitap ettiği hedef kitle bakımından aynı zamanda bir yetişkin eğitimi kurumudur. Bu haliyle Okul ve Okul öğrencileri, yaşam boyu öğrenme araştırmaları bakımından önemli bir çalışma alanını oluşturmaktadır.

Tarihsel açıdan bakıldığında, ülkemizde ilkokulu bitirmiş fakat sonrasında ortaokula devam etmemiş ya da edememiş bireylere uzaktan öğretim olanağı sunan Okul'un ilk olarak 1998-1999 eğitim öğretim yılında Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı altında faaliyete başladığı görülmektedir. Uzun bir dönem Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyetine devam eden Okul, Milli Eğitim Bakanlığı'nın birimleri ve bunların görevleri hakkındaki 11.11.2011 tarihli Bakan Oluru ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü içerisindeki Açık Öğretim Daire Başkanlığı bünyesine dahil edilmiştir. Sonrasında, 21.07.2012 tarihli yönetmelik değişikliği ile Açık İlköğretim Okulu'nun adının Açık Öğretim Ortaokulu olarak değiştirildiği, Okul'un öğrenci kayıt işlemleri ile veri girişlerinin ise 2012/45 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Genelgesi sonucunda halk eğitim merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri müdürlüklerine devredildiği görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Açık Öğretim Ortaokulu'nun kuruluş, görev ve işleyişiyle ilgili usul ve esaslar, 14.06.1973 tarihli ve 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu", 25.08.2011 tarihli ve 652 sayılı "Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname", 05.01.1961 tarihli ve 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" ile 573 sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" hükümlerine dayanılarak hazırlanan "Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Ortaokulu Yönetmeliği" (Yönetmelik) ile düzenlenmektedir. Anılan Yönetmelik yönetim, personel, uzaktan eğitim ve öğretim işleri ile sınıf geçme ve

sınavlara ilişkin usul ve esasları içermektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Ortaokulu Yönetmeliği [AÖÖY], 2001).

Açık Öğretim Ortaokulu'na başvuru, yeni kayıt ve kayıt yenileme işlemlerinin hangi usul ve esaslar çerçevesinde yapılacağı, Yönetmeliğin 'Başvuru, Kayıt-Kabul ve Uyum' başlıklı 4 üncü bölümü ve Yönetmelikte yer alan hükümlerin uygulanmasına yönelik açıklamaları içeren ve her dönem yenilenerek Okul'un internet sayfasında ilan edilen yeni kayıt ve kayıt yenileme kılavuzlarında açıklanmaktadır. Yönetmelik ve kılavuzlara bakıldığında, Yönetmelikte yapılan dönem ve öğretim yılı tanımları çerçevesinde, bir öğretim yılının üç döneme ayrıldığı ve her dönemde yeni kayıtların ve kayıt yenilemelerin yapıldığı görülmektedir (Açık Öğretim Ortaokulu, 2017, 2018a, 2018b).

Okul'a başvuru kriterleri Yönetmeliğin 20 nci maddesinde; ilkokul dördüncü sınıfı tamamladığını belgelendirenler, yetişkinler ikinci kademe eğitimi başarı belgesi olanlar, yetiştirici ve tamamlayıcı temel eğitim-B kurs belgesi olanlar, ortaokul veya imam hatip ortaokulunun beş, altı, yedi veya sekizinci sınıflarından ayrılanlar, yurt dışında öğrenim görüp ilkokul dördüncü sınıfı tamamlama ya da yetişkinler ikinci kademe eğitimi başarı belgesi olma durumlarından birine denkliğini yaptırmış olanlar şeklinde sayılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012/45 sayılı Genelgesi ile öğrenci kayıt işlemleri ile veri giriş işlemleri halk eğitim merkezlerine ve mesleki eğitim merkezi müdürlüklerine devredildiğinden, ilgililerin kayıt işlemleri için bu merkezlere başvurması gerekmektedir.

Yeni kayıtların dışında, mevcut öğrencilerin kayıtlarının yenilenmesine yönelik usul ve esasların Yönetmeliğin 27 nci maddesinde düzenlendiği görülmektedir. Kayıt yenilemeyle ilgili olarak Yönetmelikte her ne kadar "açık öğretim bürosuna başvurmak suretiyle" ifadesi yer alsada bu başvuru yeni kayıta olduğu gibi şahsen yapılan fiziki bir başvuru anlamına gelmemektedir. Yapılan iyileştirmeler ve yeni teknolojilerin

kullanılmaya başlanmasıyla, kayıt yenileme amacıyla bankalara katkı payını yatıran öğrencinin kaydı ücret yatırılan günün ertesinde Açık Öğretim Ortaokulu Müdürlüğü tarafından otomatik olarak yenilenmekte ve öğrencinin sistemdeki durumu aktif hale getirilmektedir. Ayrıca, sistemdeki durumu aktif hale gelen öğrencinin dersleri de sistem tarafından otomatik olarak atanmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin katkı payını yatırdıktan sonra kayıt yenileme işlemi için halk eğitim merkezlerinde veya mesleki eğitim merkezi müdürlüklerinde yer alan açık öğretim bürolarına başvuru yapmalarına gerek bulunmamaktadır (Açık Öğretim Ortaokulu, 2017, 2018b).

Ülkemizde Açık Öğretim Ortaokulu'nda kayıtlı öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir (MEB, 2019):

Çizelge 1. Öğrenci durumuna göre Açık Öğretim Ortaokulu Öğrenci Sayıları

Kayıtlı Öğrenci	Aktif Öğrenci	Yurt Dışı Öğrenci	Engelli Öğrenci	Tutuklu/Hükümlü Öğrenci
803.441	130.069	406	5.384	21.843

Kaynak. MEB, 2019

Çizelge 1 incelendiğinde, kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %16.2'sinin aktif öğrenci olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kayıtlı öğrencilerin %0.05'ini yurt dışı, %0.7'sini engelli ve %2.7'sini ise tutuklu/hükümlü öğrenciler oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ([BİDB], 2019) verilerine göre, 2009 ile 2018 yılları arasında, Açık Öğretim Ortaokulu öğrencilerinin cinsiyete göre yüzde dağılımı aşağıdaki gibidir:

Çizelge 2. 2009-2018 yılları arasında öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

Yıl	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
2009	110.125	56.6	84.584	43.4	194.709	100.0
2010	76.764	61.0	49.166	39.0	125.930	100.0
2011	106.262	59.9	71.139	40.1	177.401	100.0
2012	65.370	63.0	38.322	37.0	103.692	100.0
2013	63.944	62.8	37.828	37.2	101.772	100.0
2014	52.032	60.4	34.159	39.6	86.191	100.0
2015	42.947	60.7	27.827	39.3	70.774	100.0
2016	35.421	59.7	23.892	40.3	59.313	100.0
2017	34.473	61.1	21.918	38.9	56.391	100.0
2018	37.738	63.5	21.712	36.5	59.450	100.0

Kaynak. BİDB, 2019

Çizelge 2 incelendiğinde, yıllar itibariyle öğrenci sayısı azalsa da, her yıl için kadın öğrenci sayısının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. Kimi zaman %27.0'leri bulan bu fark Okul'un, özellikle kadınların eğitime devam etmeleri için bir alternatif sunduğuna işaret etmektedir. 2009 ile 2018 yılları arasında, öğrencilerin yaşa göre yüzde dağılımı aşağıdaki gibidir (BİDB, 2019):

Çizelge 3. 2009-2018 yılları arasında öğrencilerin yaşa göre dağılımı

Yıl	0-18		19-25		26-34		35 ve üzeri		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
2009	18.452	9.5	53.893	27.7	102.249	52.5	20.115	10.3	194.709	100.0
2010	12.172	9.7	27.452	21.8	70.964	56.4	15.342	12.2	125.930	100.0
2011	15.985	9.0	29.169	16.4	104.162	58.7	28.085	15.8	177.401	100.0
2012	13.886	13.4	13.672	13.2	58.672	56.6	17.462	16.8	103.692	100.0
2013	16.513	16.2	11.621	11.4	53.466	52.5	20.172	19.8	101.772	100.0
2014	13.155	15.3	9.179	10.6	44.080	51.1	19.777	22.9	86.191	100.0
2015	11.726	16.6	6.962	9.8	34.241	48.4	17.845	25.2	70.774	100.0
2016	11.489	19.4	6.199	10.5	27.356	46.1	14.269	24.1	59.313	100.0
2017	12.879	22.8	5.365	9.5	22.685	40.2	15.462	27.4	56.391	100.0
2018	13.191	22.2	5.166	8.7	22.908	38.5	18.185	30.6	59.450	100.0

Kaynak. BİDB, 2019

Çizelge 3 incelendiğinde, her yıl için öğrenci dağılımının 26-34 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmekle birlikte, yıllar ilerledikçe 0-18 ile 35 ve üzeri yaştaki öğrenci yüzdesinin diğer yaş grubundaki öğrenci yüzdesine göre arttığı görülmektedir. Örneğin, 2009 yılında 0-18 yaş

aralığındakiler toplam öğrencilerin %9.5'ini, 35 ve üzeri yaştakiler ise %10.3'ünü oluşturmaktadır. Ancak 2018 yılına gelindiğinde bu oranların sırasıyla %22.2'ye ve %30.6'ya yükseldiği görülmektedir. Bu durum Okul'un, ileri yaştaki yetişkinler için eğitime devam etmede bir fırsat yarattığına, aynı zamanda 0-18 yaş aralığındakilerin örgün eğitime devam etmemelerini veya örgün eğitimden ayrılmalarını kolaylaştırdığına işaret etmektedir. Yıllar itibariyle, Okul'a kayıtlı kadın öğrencilerin yaşa göre yüzde dağılımı aşağıdaki gibidir (BİDB, 2019):

Çizelge 4. 2009-2018 yılları arasında kadın öğrencilerin yaşa göre dağılımı

Yıl	0-18		19-25		26-34		35 ve üzeri		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
2009	9.189	8.4	33.193	30.1	56.934	51.7	10.809	9.8	110.125	100.0
2010	6.295	8.2	17.933	23.4	43.534	56.7	9.002	11.7	76.764	100.0
2011	7.289	6.8	17.316	16.3	65.738	61.9	15.919	15.0	106.262	100.0
2012	7.638	11.7	8.777	13.4	38.113	58.3	10.842	16.6	65.370	100.0
2013	9.259	14.5	7.013	11.0	34.777	54.4	12.895	20.1	63.944	100.0
2014	7.050	13.5	5.174	9.9	27.914	53.7	11.894	22.9	52.032	100.0
2015	5.898	13.7	3.536	8.2	22.242	51.8	11.271	26.3	42.947	100.0
2016	5.300	15.0	3.121	8.8	17.846	50.4	9.154	25.8	35.421	100.0
2017	6.244	18.1	2.820	8.2	15.102	43.8	10.307	29.9	34.473	100.0
2018	6.356	16.9	2.576	6.8	16.186	42.9	12.620	33.5	37.738	100.0

Kaynak: BİDB, 2019

Çizelge 4 incelendiğinde, 2011 ve 2018 yılları hariç, kadın öğrenci sayısının giderek azaldığı, 2018 yılına gelindiğinde bu azalışın oransal olarak %65.7'ye ulaştığı görülmektedir. Ayrıca, kadın öğrenci dağılımı 26-34 yaş aralığında yoğunlaşmakla birlikte, yıllar ilerledikçe 0-18 ile 35 ve üzeri yaştaki kadın öğrenci oranının arttığı gözlenmektedir. Her ne kadar kadın öğrenci sayısı azalmış olsa da, özellikle 0-18 yaş aralığındaki kadın öğrenci oranının son on yılda yaklaşık iki kat artmış olması, Okul'un örgün eğitime alternatif olarak tercih edildiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Yıllar itibariyle, Okul'a kayıtlı erkek öğrencilerin yaşa göre yüzde dağılımı aşağıdaki gibidir (BİDB, 2019):

Çizelge 5. 2009-2018 yılları arasında erkek öğrencilerin yaşa göre dağılımı

Yıl	0-18		19-25		26-34		35 ve üzeri		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
2009	9.263	11.0	20.700	24.4	45.315	53.6	9.306	11.0	84.584	100.0
2010	5.877	12.0	9.519	19.4	27.430	55.7	6.340	12.9	49.166	100.0
2011	8.696	12.2	11.853	16.7	38.424	54.0	12.166	17.1	71.139	100.0
2012	6.248	16.3	4.895	12.8	20.559	53.6	6.620	17.3	38.322	100.0
2013	7.254	19.2	4.608	12.2	18.689	49.4	7.277	19.2	37.828	100.0
2014	6.105	17.9	4.005	11.7	16.166	47.3	7.883	23.1	34.159	100.0
2015	5.828	20.9	3.426	12.3	11.999	43.1	6.574	23.7	27.827	100.0
2016	6.189	25.9	3.078	12.9	9.510	39.8	5.115	21.4	23.892	100.0
2017	6.635	30.3	2.545	11.6	7.583	34.6	5.155	23.5	21.918	100.0
2018	6.835	31.5	2.590	11.9	6.722	31.0	5.565	25.6	21.712	100.0

Kaynak. BİDB, 2019

Çizelge 5 incelendiğinde, 2011 yılı hariç, erkek öğrenci sayısının giderek azaldığı, 2018 yılına gelindiğinde bu azalışın oransal olarak %74.3'e ulaştığı görülmektedir. Ayrıca, erkek öğrenci dağılımı da 26-34 yaş aralığında yoğunlaşmakla birlikte, yıllar ilerledikçe 0-18 ile 35 ve üzeri yaştaki erkek öğrenci oranı artmaktadır. Bununla birlikte, 0-18 yaş aralığındaki erkek öğrenci oranının son on yılda yaklaşık üç kat arttığı görülmektedir. Buna göre, Okul'un erkek öğrenciler tarafından örgün eğitime alternatif olarak görülme oranı kadın öğrencilere göre daha yüksektir. Aynı zamanda bu durum, örgün eğitime devam etmeme ya da örgün eğitimden ayrılma oranlarının erkekler arasında daha yoğun olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin yaş dağılımını gösteren Çizelge 3 incelendiğinde, Açık Öğretim Ortaokulu'nun azımsanmayacak bir yetişkin grubuna hitap ettiği, örneğin 2018 yılı için 19 ve üzeri yaştaki öğrenci oranının %77.8, 35 ve üzeri yaştaki öğrenci oranının ise %30.6 olduğu görülmektedir. Buna göre Okul, eğitim süreci dışında bulunan, bu anlamda örgün eğitimden mahrum kalıp eğitimsel dezavantaja sahip olan yetişkinler için eğitime dönme fırsatı sunmaktadır. Bu nedenle, demografik özelliklere yönelik bir durum tespiti ve incelemenin, Okul öğrencileriyle ilgili olarak yetişkin eğitimi alanında yapılacak ileriki çalışmalara yol gösterici olacağı ya da ileriki dönemde yapılacak çalışmaları

zenginleştireceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, Okul öğrencilerinin demografik özelliklerinin araştırılarak ortaya konulmasının; örgün eğitimden ayrılma, eğitime dönme, katılma, dahil olma gibi başlıklar altında yeni soruların sorulması ve yeni sorun alanlarının tespit edilmesi bakımından önem taşıyacağı, bu başlıklar altında yapılacak sonraki çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, Açık Öğretim Ortaokulu'nun 18 yaş ve üzerindeki yetişkin öğrencilerinin demografik özelliklerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde, "Açık Öğretim Ortaokulu öğrencilerinin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, doğum yeri, Ankara'da yaşama süresi, göç edilen yerleşim yeri, göç etme nedeni, çalışma durumu, gelir durumu, ekonomik durum, oturulan konut tipi) nedir?" ve "Demografik özelliklerle cinsiyet ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorularına yanıt aranmaktadır.

- 37 -

Yöntem

Bu çalışma, nicel araştırma yaklaşımının kullanıldığı tarama modelinde yürütülen betimsel bir araştırmadır. Nicel araştırmalar, matematiği temel alan yöntemlerin kullanılmasıyla değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini yine matematiksel ve istatistiksel kavramlar, yöntemler ve verilerle açıklamaya çalışan araştırmalardır (Patton, 2005). Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, araştırmaya dahil olan birey ya da nesne, herhangi bir değiştirme çabası içinde bulunulmadan kendi ortamında tanımlanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2008).

Çalışmanın genel evrenini Türkiye'de Açık Öğretim Ortaokulu'nda öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma evreni ise, çalışmanın yapıldığı dönemde Ankara ili Çankaya ilçesinde Açık

Öğretim Ortaokulu'na kayıtlı bulunan 18 yaş ve üzerindeki öğrencilerden oluşmaktadır.

Çankaya ilçesi, Çankaya Halk Eğitimi Merkezi ve Başkent Halk Eğitim Merkezi olmak üzere iki adet halk eğitim merkezini barındırmaktadır. Kayıt yenileme dönemlerinde, bankalara katkı payı yatırıldıktan sonra kayıtların otomatik olarak yenilenmesinden ve yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısının sınırlı kalmasından dolayı sistematik bir örneklem alma imkanı elde edilememiştir. Ayrıca, çalışma evrenine dahil öğrencilerin tam ve toplu listesine gerek MEB'ten gerekse anılan halk eğitim merkezlerinden ulaşılamamış olması, olasılıklı örnekleme yöntemlerinin kullanılmasına imkan vermemiştir. Söz konusu kısıtlardan dolayı bu araştırmada çalışma grubu ile çalışılmıştır. Çalışma grubu, Ankara ili Çankaya ilçesi Çankaya Halk Eğitimi Merkezi ve Başkent Halk Eğitim Merkezi'ne bağlı bir şekilde Açık Öğretim Ortaokulu'na kayıtlı bulunan 18 yaş ve üzerindeki 232 öğrenciden oluşturulmuştur.

- 38 -

Çalışmada kullanılan veriler, alan yazın taraması yapıldıktan sonra araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yoluyla elde edilmiştir. Anketin geçerliği ve güvenilirliği açısından istatistiksel bir test süreci yürütülmemiş olup, sorular uzman grubuna görüşe sunulmuş ve uzman görüşleri yeterli görülmüştür. Anket, 16.04.2018 ile 31.12.2018 tarihleri arasında 232 öğrenciye uygulanmıştır.

Toplanan veriler, SPSS (versiyon 24) istatistik paket programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılıp sayısallaştırılmış ve yine bu program kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, her soruya verilen cevaplara ait frekans ve yüzde değerleri tablollaştırılmış, değişkenler arasındaki ilişki ve anlamlılık değerlendirmesi ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Ki-kare testinin uygulanamadığı durumlarda cevaplara ait frekans ve yüzde değerleri verilerek tablolar yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu kısımda öğrencilerin cinsiyet, yaş, medeni durum, doğum yeri, Ankara'da yaşama süresi, göç edilen yerleşim yeri, göç etme nedeni, çalışma durumu, gelir durumu, ekonomik durum ve oturulan konut tipi özelliklerine ilişkin bulgular ve bulgulara yönelik yorumlar aktarılmaktadır. Çizelge 6'da öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 6. Cinsiyete göre dağılım

Cinsiyet	(f)	(%)
Kadın	163	70.3
Erkek	69	29.7
Toplam	232	100.0

Çizelge 6'ya göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kadındır. Kadın oranının yüksekliği, Açık Öğretim Ortaokulu'nun, eğitim süreci dışında kalan kadınların tekrar eğitime dönebilmeleri için önemli bir fırsat sunduğuna işaret etmektedir. Çizelge 7'de öğrencilerin yaş aralıklarına göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 7. Yaşa göre dağılım

Yaş	(f)	(%)
18-25	14	6.0
26-35	39	16.8
36-45	65	28.0
46-55	62	26.7
56-65	40	17.3
65 üzeri	12	5.2
Toplam	232	100.0

Yaş bakımından en yüksek oranı %28.0'le 36-45 yaş arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Sonrasında 46-55 yaş arasındakiler gelmektedir. Öğrencilerin %71.5'i 26-55 yaş arasındaki yetişkinlerden oluşmaktadır. Bu durum, özellikle örgün eğitimden uzak kalmış genç ve orta yaşta yetişkinler arasında Okul'un eğitime devam etmek için bir fırsat olarak görüldüğünü düşündürmektedir. Katılımcıların

%5.2'sinin 65 üzeri yaşta olması ilginç bir bulgudur. Bu yetişkinler ile 56-65 yaş arasındakilerin oluşturduğu %19.5'lik grubun varlığı, kaybedilen öğrenim fırsatının ileri yetişkinlik yaşlarında yeniden yakalandığını göstermesi bakımından önemlidir. Öte yandan, öğrencilerin yaşları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çizelge 8'de öğrencilerin medeni durumlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 8. Medeni duruma göre dağılım

Medeni Durum	(f)	(%)
Bekar	35	15.1
Evli	175	75.4
Dul veya boşanmış	22	9.5
Toplam	232	100.0

Çizelge 8 incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun evli olduğu, bekar, dul veya boşanmış öğrenci oranının toplam %24.6 olduğu görülmektedir. Özellikle dul veya boşanmış öğrenci oranı görece düşük olmasına rağmen, bu oran, daha önce sahip olunmayan veya ortadan kalkan eğitim imkanının medeni durum değişikliğiyle ortaya çıkan hayatın başka bir evresinde yeniden elde edilebildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Çizelge 9'da öğrencilerin medeni durum ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 9. Medeni durum ve cinsiyete göre dağılım

Medeni Durum	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek		(f)	(%)
	(f)	(%)	(f)	(%)		
Bekar	24	14.7	11	15.9	35	15.1
Evli	118	72.4	57	82.6	175	75.4
Dul veya boşanmış	21	12.9	1	1.4	22	9.5
Toplam	163	100.0	69	100.0	232	100.0

sd=2 $\chi^2=7.402$ $p<0.05$

Öğrencilerin medeni durumları ile cinsiyetleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bekar öğrenciler arasında katılım oranları açısından cinsiyete bağlı yüksek bir farklılık görülmemekle birlikte, evli erkeklerin evli kadınlara oranla daha fazla katılım

sağladığı, dul veya boşanmış olan öğrenciler içerisinde bu oranın kadınların lehine olduğu görülmektedir. Evlilikle birlikte kadınlara yüklenen rolün, cinsiyetçi yaklaşımların ve toplumsal bakış açısının (Akkaş, 2019; Kiran, 2017), kadınların Açık Öğretim Ortaokulu'na katılım sağlamalarının önünde bir bariyer oluşturduğu ifade edilebilmektedir. Bunun tersi olarak, kadınların dul veya boşanmış olmalarının onların eğitim hayatına devam etmeye yönelik motivasyonlarını artırdığı söylenebilmektedir. Çizelge 10'da öğrencilerin doğum yerine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 10. Doğum yerine göre dağılım

Doğum Yeri	(f)	(%)
Büyükşehir il merkezinde	71	30.6
İl merkezinde	51	22.0
İlçe merkezinde	49	21.1
Köyde	60	25.9
Diğer	1	0.4
Toplam	232	100.0

- 41 -

İl merkezinde doğanlarla birlikte, öğrencilerin %52.6'sının geçmişte diğer yerleşim yerlerine göre imkanlar açısından daha gelişmiş olduğu ifade edilebilecek şehir hayatıyla ilişkili bulunmaktadır. Ayrıca, bir öğrenci tarafından "diğer" seçeneğinde "kasaba" doğum yeri olarak belirtilmektedir. Çizelge 11'de öğrencilerin doğum yeri ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 11. Doğum yeri ve cinsiyete göre dağılım

Doğum Yeri	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Büyükşehir il merkezinde	56	34.4	15	21.7	71	30.6
İl merkezinde	43	26.4	8	11.6	51	22.0
İlçe merkezinde	26	16.0	23	33.3	49	21.1
Köyde	38	23.3	22	31.9	60	25.9
Diğer	0	0.0	1	1.4	1	0.4
Toplam	163	100.0	69	100.0	232	100.0

sd=4 $\chi^2=18.018$ $p<0.05$

Öğrencilerin doğum yerleri ile cinsiyetleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Açık Öğretim Ortaokulu'na devam etme fırsatı yakalayan kadınların büyük bir çoğunluğunun büyükşehir il merkezinde doğduğu görülmektedir. Büyükşehir il veya il merkezinde doğan kadınlar (toplamları %60.8) bu fırsatı yakalayabilmektedir. Erkekler açısından bakıldığında tersi bir tablo gözlenmektedir. İlçede ve köyde doğan erkekler (toplamları %65.2) büyükşehir il veya il merkezinde doğan erkeklere göre (toplamları %33.3) daha fazla katılım sağlamaktadır. Buna göre, ilçede veya köyde doğan erkekler tarafından daha yüksek oranda Okul'a devam edilerek zamanında elde edilemeyen eğitim fırsatı yakalamaktadır. Çizelge 12'de öğrencilerin Ankara'da yaşama süresine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 12. Ankara'da yaşama süresine göre dağılım

Ankara'da Yaşama Süresi	(f)	(%)
Doğduğumdan beri	64	27.6
1-5 yıl	9	3.9
6-10 yıl	32	13.8
11-15 yıl	24	10.3
16-20 yıl	24	10.3
20 yıldan fazla	79	34.1
Toplam	232	100.0

Çizelge 12 incelendiğinde, doğduğundan beri ve 20 yıldan fazla süredir Ankara'da yaşayanlar dahil edildiğinde, öğrencilerin %61.7'sinin uzun yıllardır büyükşehirde bulunduğu görülmektedir. Uzun süredir büyükşehirde bulunmasına rağmen örgün eğitime devam etmemiş olan bu büyük kesimin varlığı, örgün ortaokulun çağ nüfusunu kapsamayla ilgili sorunlarını ve Açık Öğretim Ortaokulu'nun örgün eğitime alternatif olarak görüldüğünü düşündürmektedir. Diğer taraftan, Ankara'da doğan 64 öğrenci dışında kalan 168 öğrencinin (%72.4) doğdukları yerlerden Ankara'ya göç ettikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan, öğrencilerin Ankara'da yaşama süreleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çizelge 13'te Ankara'da doğmayan ve doğduktan sonra Ankara'ya göç ederek yerleşen

öğrencilerin göç ettikleri yerleşim yerine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 13. Göç edilen yerleşim yerine göre dağılım

Göç Edilen Yerleşim Yeri	(f)	(%)
Büyükşehir il merkezinden	23	13.7
İl merkezinden	48	28.6
İlçe merkezinden	47	27.9
Köyden	49	29.2
Diğer	1	0.6
Toplam	168	100.0

Öğrencilerin çoğunluğunun köyden göç ettiği görülmektedir. Bu durum, köyden göç eden kişiler açısından Açık Öğretim Ortaokulu'nun önemli bir eğitim fırsatı sunduğunu düşündürmektedir. Diğer taraftan, büyükşehir il merkezinden göç ederek bir başka büyükşehir olan Ankara'ya yerleşenlerin oranı, göç edilen diğer yerleşim yerlerinin oranının yarısından daha azdır. Bu durum, daha önce de büyükşehirde yaşayarak veya büyükşehir kültürü içerisinde bulunarak bu kültürü deneyimleyenlerin örgün eğitim içerisinde bulunma ihtimallerinin daha yüksek olduğuna, dolayısıyla söz konusu kesim içerisinde açık okullara yönelim oranının daha düşük olduğuna işaret etmesi bakımından önemli görülmektedir. Öğrencilerin Ankara'ya göç ettikleri yerleşim yerleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Çizelge 14'te öğrencilerin Ankara'ya göç etme nedenine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 14. Ankara'ya göç etme nedenine göre dağılım

Nedenler	(f)	(%)
Ben küçükken annem/babam gelmiş	33	19.7
Okumak için geldim	6	3.6
Evlendim geldim	42	25.0
Çocuklar okusun diye geldim	18	10.7
İş yoktu, çalışmak için geldim	39	23.2
Büyük şehirde yaşamak için geldim	4	2.4
Daha iyi bir iş bulmak için geldim	13	7.7
Diğer	13	7.7
Toplam	168	100.0

Çizelge 14 incelendiğinde, evlilik sonucunda ve çalışmak için Ankara'ya göç etmenin en yüksek oranlı nedenler olduğu görülmektedir. Buna göre, medeni durum değişikliği dışında, öğrencilerin Ankara'ya göç etmelerindeki motivasyonlarının temel olarak işsizlik ve buna bağlı olarak ekonomik nedenler olduğu söylenebilmektedir. Diğer taraftan, Ankara'ya okumak için geldiğini belirtilenlerin oranı sadece %3.6 olmasına rağmen, eğitime devam etmek istemenin başka bir şehre göç etmeye neden olacak temel motivasyonu oluşturması dikkate alındığında, söz konusu oranın azımsanmayacak bir değer olduğu düşünülmektedir. Öte yandan, öğrencilerin %7,7'si tarafından "diğer" seçeneği belirtilmiş olup, "daha iyi yaşamak için geldim", "eş tayini nedeniyle geldim", "eşim çalışmak için geldi", "eşim geldi", "işe başlayan çocuklarım için geldim", "kardeşlerim burada olduğu için geldim", "memleket yakın olduğu için geldim", "sağlık sebebiyle, doktorum burada olduğu için geldim", "tayin nedeniyle geldim" ve "torunlara bakmak için geldim" ifadeleri Ankara'ya göç etme nedenleri arasında gösterilmektedir. Çizelge 15'te Ankara'da doğmayan ve doğduktan sonra Ankara'ya göç ederek yerleşen öğrencilerin Ankara'ya göç etme nedeni ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 15. Ankara'ya göç etme nedeni ve cinsiyete göre dağılım

Nedenler	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Ben küçükken annem/babam gelmiş	20	17.4	13	24.5	33	19.7
Okumak için geldim	3	2.6	3	5.7	6	3.6
Evlendim geldim	40	34.8	2	3.8	42	25.0
Çocuklar okusun diye geldim	13	11.3	5	9.4	18	10.7
İş yoktu, çalışmak için geldim	22	19.1	17	32.1	39	23.2
Büyük şehirde yaşamak için geldim	4	3.5	0	0.0	4	2.4
Daha iyi bir iş bulmak için geldim	2	1.7	11	20.7	13	7.7
Diğer	11	9.6	2	3.8	13	7.7
Toplam	115	100.0	53	100.0	168	100.0

Evlenme sonucu göç etme oranı kadınlar arasında, iş bulmak, çalışmak veya daha iyi bir iş bulmak gibi ekonomik kaygılar sonucu göç etme oranı ise erkekler arasında dikkate değer biçimde yüksektir. Bu durum, kadın ve erkeğin toplumsal rolleriyle ilişkilendirilebilmektedir. Ülkemizde işgücüne katılma, istihdam ve işsizlik oranları açısından kadınlar aleyhine büyük bir uçurum bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2019). Ülkemizde erkekler daha yüksek oranda istihdam edilen, çalışan ve buna bağlı olarak para kazandır, kadın ise ona uyum sağlayandır. Öğrenciler açısından da durum benzerdir. Çizelge 16’da öğrencilerin çalışma durumuna göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 16. Çalışma durumuna göre dağılım

Çalışma Durumu	(f)	(%)
Çalışmıyorum	68	29.3
Kendi işyerimde çalışıyorum (esnaf vb.)	17	7.3
Sürekli bir işte çalışıyorum	68	29.3
İş buldukça çalışıyorum	27	11.6
Evde kendim bir şeyler yapıp satıyorum	16	6.9
Çalışıyordum, emekli oldum	34	14.7
Diğer	2	0.9
Toplam	232	100.0

Çizelge 16’dan, çalışma durumuna göre en yüksek oranın “çalışmıyorum” ve “sürekli bir işte çalışıyorum” seçeneklerinde eşit olarak olduğu görülmektedir. Ayrıca, öğrencilerin %0.9’u tarafından “diğer” seçeneği belirtilmiş olup, ev işlerine gidildiği ifade edilmektedir. Buna göre, katılımcıların 102’sinin (çalışmayanlar ile emekli olanlar - %44.0) halihazırda herhangi bir işte çalışmadığı, 85’inin (kendi işyerinde çalışanlar ile sürekli bir işte çalışanlar - %36.6) aktif olarak çalışma hayatının içerisinde bulunduğu, 45’inin (%19.4) ise iş buldukça çalışmak, evde bir şeyler yapıp satmak ve diğer seçeneğinde belirtildiği üzere ev işlerine gitmek şeklinde sürekli olmayan bir biçimde çalışma hayatına dahil olduğu görülmektedir. Çizelge 17’de öğrencilerin çalışma durumu ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 17. Çalışma durumu ve cinsiyete göre dağılım

Çalışma Durumu	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Çalışmıyorum	65	39.9	3	4.3	68	29.3
Kendi işyerimde çalışıyorum (esnaf vb.)	5	3.1	12	17.4	17	7.3
Sürekli bir işte çalışıyorum	33	20.2	35	50.7	68	29.3
İş buldukça çalışıyorum	21	12.9	6	8.7	27	11.6
Evde kendim bir şeyler yapıp satıyorum	16	9.8	0	0.0	16	6.9
Çalışıyordum, emekli oldum	21	12.9	13	18.8	34	14.7
Diğer	2	1.2	0	0.0	2	0.9
Toplam	163	100.0	69	100.0	232	100.0

Çalışmayan kadınların oranı çalışmayan erkeklerin oranından yaklaşık olarak on kat fazladır. Yine kendi işini yapan veya sürekli bir işte çalışan erkeklerin oranının kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Öte yandan, iş buldukça çalışanların veya evde bir şeyler yapıp satanların içinde kadınların oranı daha yüksektir. Bu bulgular, çoğunlukla erkeklerin sabit iş sahibi olarak düzenli ekonomik hayatın içerisinde bulunduğuna işaret etmektedir. Ayrıca bu bulgu, ülkemiz işgücü istatistikleriyle paralellik göstermektedir (TÜİK, 2019). Bu durum, eğer çalışıyorlarsa kadınların, iş buldukça çalışarak ya da kendileri bir şeyler yapıp satarak daha çok yardımcı iş gücünü oluşturduğunu ve daha düşük oranda düzenli ekonomik hayatın içinde bulunarak çoğunlukla daha az nitelik gerektiren işlerde çalıştığını düşündürmektedir. Çizelge 18'de öğrencilerin çalışma durumu ve yaşa göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 18. Çalışma durumu ve yaşa göre dağılım

Çalışma Durumu	Yaş												Toplam	
	18-25		26-35		36-45		46-55		56-65		65+			
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Çalışmıyorum	4	28.6	11	28.2	12	18.5	24	38.7	11	27.5	6	50.0	68	29.3
Kendi işimde çalışıyorum (esnaf vb.)	0	0.0	6	15.4	5	7.7	4	6.5	1	2.5	1	8.3	17	7.3
Sürekli bir işte çalışıyorum	7	50.0	11	28.2	34	52.3	15	24.2	1	2.5	0	0.0	68	29.3
İş buldukça çalışıyorum	3	21.4	8	20.5	6	9.2	5	8.1	5	12.5	0	0.0	27	11.6
Evde kendim bir şeyler yapıp satıyorum	0	0.0	3	7.7	7	10.8	6	9.7	0	0.0	0	0.0	16	6.9
Çalışıyordum, emekli oldum	0	0.0	0	0.0	0	0.0	7	11.3	22	55.0	5	41.7	34	14.7
Diğer	0	0.0	0	0.0	1	1.5	1	1.6	0	0.0	0	0.0	2	0.9
Toplam	14	100.0	39	100.0	65	100.0	62	100.0	40	100.0	12	100.0	232	100.0

Sürekli bir işte çalışanlar arasında genç yetişkinlerin oranı yüksektir. Diğer taraftan, çalışmayanlar arasında, iş gücünün önemli bir kısmını oluşturan 18-45 yaş arasında bulunanların oranının yüksekliği dikkat çekicidir. Yine iş buldukça çalışanlar açısından da bu yaş grubundakiler azımsanmayacak ölçüdedir. Bu durum, genç öğrenciler arasında işsizliğin yıkıcı bir sorun oluşturduğunu düşündürmektedir. Çizelge 19'da öğrencilerin aylık kişisel gelir durumuna göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 19. Gelir durumuna göre dağılım

Aylık Gelir	(f)	(%)
Gelirim yok	76	32.7
1.000 TL ve altı	19	8.2
1.001 TL - 2.000 TL	86	37.1
2.001 TL - 3.000 TL	31	13.4
3.001 TL ve üstü	6	2.6
Geliri olup belirtmeyenler	14	6.0
Toplam	232	100.0

Çizelge 19 incelendiğinde, öğrencilerden %32.7'sinin gelirinin bulunmadığı, geliri olanlar içerisinde en yüksek oranı 1.001 TL ile 2.000 TL arasında geliri bulunanların oluşturduğu görülmektedir. Diğer taraftan, 3.001 TL ve üstünde geliri olduğunu belirten öğrencilerin oranı sadece %2.6'dır. Türkiye İşçi Sendikaları

Konfederasyonu ([TÜRK-İŞ], 2018) tarafından yürütülen 2018 yılı Aralık ayı açlık ve yoksulluk sınırı araştırması sonuçları incelendiğinde, dört kişilik bir ailenin açlık sınırının (sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenme için yapılması gereken gıda harcaması tutarı) 1.941 TL, yoksulluk sınırının ise (gıda harcaması ile birlikte giyim, konut, ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri zorunlu harcamaların tutarı) 6.322 TL olduğu, evli olmayan çocuksuz bir bireyin yaşama maliyetinin ise 2.393 TL olarak aktarıldığı görülmektedir. Anılan araştırma çıktıları temel alındığında, öğrencilerin %78.0'i açlık sınırında yaşamaktadır. Bununla birlikte, 3.001 TL ve üstü gelire sahip olduğunu belirtenler ile geliri olup belirtmeyenlerin tamamının (%8.6) gelirinin yoksulluk sınırı olan 6.322 TL üzerinde olduğu kabul edilse bile, öğrencilerin en az %91.4'ünün yoksulluk sınırında yaşadığı ifade edilebilmektedir. Gelir durumuna ilişkin bu özellikler öğrencilerin alt sosyo-ekonomik statüye dahil olduğunu göstermektedir. Çizelge 20'de öğrencilerin aylık kişisel gelir durumuna ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

- 48 -

Çizelge 20. Gelir durumu ve cinsiyete göre dağılım

Aylık Gelir	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek			
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Gelirim yok	72	44.2	4	5.8	76	32.8
1.000 TL ve altı	18	11.0	1	1.4	19	8.2
1.001 TL - 2.000 TL	45	27.6	41	59.4	86	37.1
2.001 TL - 3.000 TL	16	9.8	15	21.7	31	13.4
3.001 TL ve üstü	1	0.6	5	7.2	6	2.6
Geliri olup belirtmeyen	11	6.7	3	4.3	14	6.0
Toplam	163	100.0	69	100.0	232	100.0

Geliri olmayanlar arasında kadınların oranı erkeklerin oranının yaklaşık sekiz katıdır. Dahası, 1.000 TL ve altı geliri olanlar da dahil edildiğinde, kadınların yarısından fazlasının dikkate değer bir geliri yoktur. Erkeklerin %92.8'inin 1.000 TL ve üzeri geliri bulunmaktadır. Gelir durumu açısından cinsiyete bağlı açık bir eşitsizlik mevcuttur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu alt sosyo-ekonomik statüde yer almaktadır, kadınlar ise bu statünün zeminini oluşturmaktadır.

Çizelge 21’de öğrencilerin aylık kişisel gelir durumuna ve yaşa göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 21. Gelir durumu ve yaşa göre dağılım

Gelir Durumu	Yaş												Toplam	
	18-25		26-35		36-45		46-55		56-65		65+			
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Gelirim yok	4	28.6	16	41.0	15	23.1	25	40.3	11	27.5	5	41.7	76	32.8
1000tl ve altı	3	21.4	2	5.1	7	10.8	6	9.7	1	2.5	0	0.0	19	8.2
1001-2000tl	6	42.9	13	33.3	30	46.2	16	25.8	18	45.0	3	25.0	86	37.1
2001-3000tl	0	0.0	6	15.4	7	10.8	9	14.5	6	15.0	3	25.0	31	13.4
3001tl ve üstü	0	0.0	1	2.6	2	3.1	3	4.8	0	0.0	0	0.0	6	2.6
Geliri olup belirtmeyen	1	7.1	1	2.6	4	6.2	3	4.8	4	10.0	1	8.3	14	6.0
Toplam	14	100.0	39	100.0	65	100.0	62	100.0	40	100.0	12	100.0	232	100.0

Geliri olmayanlar arasında her yaş grubundan birey oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Diğer taraftan, geliri olanlar içinde tüm yaş guruplarında yoğunluk 1.001-2.000 TL aralığındadır. Bu dağılımlar, öğrencilerin ekonomik durumlarının gerçekliğini doğrulamaktadır. Ekonomik yetersizlik tüm yaş guruplarına sirayet etmiş durumdadır. Çizelge 22’de öğrencilerin kendi ekonomik durumlarını değerlendirmelerine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 22. Ekonomik duruma göre dağılım

Ekonomik Durum	(f)	(%)
Zengin	3	1.3
Orta halli	183	78.9
Yoksul	46	19.8
Toplam	232	100.0

Katılımcıların gelir durumu 2.000 TL’nin altında yoğunlaşmış olmasına rağmen, Çizelge 22 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendisini orta halli olarak tanımladığı görülmektedir. Bununla birlikte, TÜRK-İŞ (2018) tarafından ortaya konulan açlık ve yoksulluk sınırlarına bakıldığında, öğrencilerin %78.0’i açlık ve en az

%91.4'ü yoksulluk sınırında yaşamaktadır. Ancak buna rağmen, sadece %19.8'i kendisini yoksul olarak tanımlamaktadır. Bu ise yoksulların esasen kendilerine yoksul demediklerini düşündürmektedir. Benzer bir sonuç "Medya Ne Ki Her Şey Yalan" adlı çalışmada da göze çarpmakta olup, anılan çalışma kapsamında görüşülen yoksulların büyük bir bölümünün kendilerini yoksul olarak tanımlamadıklarının, kendilerini yoksul olarak görüp görmediklerine yönelik soruya "ne evet, ne hayır" cevabını vermektense "hem evet, hem hayır" cevabını verdiklerinin tespit edildiği görülmektedir (Ergül, Gökalp ve Cangöz, 2012). Bu haliyle bahsi geçen kaynakta aktarılan sonuçlarla bu çalışma çıktıları paralellik göstermektedir. Çizelge 23'te öğrencilerin kendi ekonomik durumlarını değerlendirmeleri ve cinsiyete göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 23. Ekonomik durum ve cinsiyete göre dağılım

Ekonomik Durum	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Zengin	2	1.2	11.4	1.4	3	1.3
Orta halli	126	77.3	57	82.6	183	78.9
Yoksul	35	21.5	11	15.9	46	19.8
Toplam	163	100.0	69	100.0	232	100.0

Ekonomik durumunu zengin olarak görenler arasında cinsiyete bağlı bir fark gözlenmemekle birlikte, kendisini orta halli olarak tanımlayanlar arasında erkeklerin, yoksul olarak tanımlayanlar arasında ise kadınların oranı yüksektir. Buna göre, kadınların ekonomik durumlarına ilişkin algılarının mevcut gerçeklikleriyle daha fazla örtüştüğü söylenebilmektedir. Çizelge 24'te öğrencilerin oturdukları konut tipine göre dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 24. Oturulan konut tipine göre dağılım

Konut Tipi	(f)	(%)
Apartman dairesi	193	83.2
Gecekondu	10	4.3
Bahçeli ev	29	12.5
Toplam	232	100.0

Çizelge 24 incelendiğinde, konut tipine göre yoğunluğun apartman dairesinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmının alt sosyo-ekonomik statüye dahil olmasına rağmen, çoğunlukla yoksullukla ilişkilendirilen gecekondu oturanların oranının düşüklüğü ilginç bir bulgudur. Bu durum, öğrenciler arasında kentli yoksulların yoğunluğunu ve bu öğrencilerin kent yaşamına entegre olmaya çalıştıklarını göstermektedir. Diğer taraftan, katılımcıların ekonomik durumu göz önüne alındığında, gecekondu yaşayanların oranının yüksek çıkması beklense de, bahsi geçen apartman dairelerinin ne kadarının gecekondu şeklinde yapılanan apartman dairesi olduğu veya son dönemde yürütülen kentsel dönüşüm çalışmaları sonrasında gecekondu evrilen bölgelerde bulunduğu bilinememektedir. Öte yandan, öğrencilerin oturdukları konut tipi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Sonuç

- 51 -

Açık Öğretim Ortaokulu azımsanmayacak bir yetişkin grubuna hitap etmektedir. Buna göre, söz konusu Okul, eğitim süreci dışında kalan, bu anlamda örgün eğitimden mahrum kalıp eğitimsel dezavantaja sahip olan yetişkinler için eğitime dönme fırsatı sunmaktadır. Bu çalışmada, Açık Öğretim Ortaokulu'nun 18 yaş ve üzerindeki yetişkin öğrencilerinin demografik özellikleri analiz edilebilmesi amacıyla, Ankara ili Çankaya ilçesinde Açık Öğretim Ortaokulu'na kayıtlı bulunan 18 yaş ve üzerindeki 232 öğrenciden oluşan çalışma grubundan elde edilen veriler kullanılmıştır.

Öğrencilerin %70.3'ü kadın, %29.7'si erkektir. Kadınların oranı, ülkemizde örgün resmi veya özel ortaokula devam eden ve 2018-2019 eğitim öğretim yılı için %48.8 olan kadın oranından yüksektir. Kadın oranının yüksekliği, eğitim süreci dışında kalan kadınların tekrar eğitime dönebilmeleri için Açık Öğretim Ortaokulu'nun bir fırsat yarattığına işaret etmektedir. Diğer taraftan, açık öğretimde kadın oranının bu denli yüksek olması, kadınların, toplumsal cinsiyet

rolleriyle ilişkili olarak örgün eğitimin dışında kaldıklarını da göstermektedir. Buna göre Okul, kadınlar için önemli bir eğitim fırsatı sunmakla birlikte esasen onların örgün eğitimden uzak kalmaları için bir ortam yaratmaktadır.

Yaş bakımından yoğunluk 36-55 yaş aralığındadır. Öğrencilerin %6.0'sı 18-25 yaş aralığında, %5.2'si ise 65 üzeri yaşta bulunmaktadır. 65 üzeri yaştaki öğrenci oranı az da olsa, bu oran, kaybedilen öğrenim fırsatının ileri yetişkinlik yıllarında Açık Öğretim Ortaokulu sayesinde yeniden yakalandığını göstermesi bakımından önemlidir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu evlidir. Dul veya boşanmış öğrenciler de bulunmakta olup, bunlar arasında kadınların oranı daha yüksektir.

Katılımcıların üçte birinin büyükşehir il merkezinde doğduğu görülmektedir. İl merkezinde doğanlar da dahil edildiğinde, öğrencilerin neredeyse yarısının geçmişi, görece olarak imkanların daha gelişmiş olduğu şehir hayatıyla ilişkili bulunmaktadır. Doğduğundan beri ve 20 yıldan fazla süredir Ankara'da yaşayanlar, öğrencilerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Uzun süredir büyükşehirde bulunmasına rağmen örgün eğitime devam etmemiş olan bu büyük kesimin varlığı, örgün ortaokulun çağ nüfusunu kapsamayla ilgili sorunlarına ve Açık Öğretim Ortaokulu'nun örgün eğitime alternatif olarak görüldüğüne işaret etmektedir. Öğrencilerin %72.4'ünün başka yerleşim yerlerinden Ankara'ya göç ettiği görülmekte olup, öğrenciler arasında göç oranının yüksekliğinden bahsedilebilmektedir. Göç edenler arasında cinsiyete bağlı bir ayırt edicilik bulunmamaktadır. Göç edenlerin çoğunlukla köyden veya il merkezinden göç ettiği görülmektedir. En önemli göç nedeni evlenmedir. Bunu, iş bulmak/çalışmak için göç izlemektedir. Evlenme nedeniyle göç oranı kadınlar arasında, iş bulmak/çalışmak amacıyla göç oranı ise erkekler arasında yüksektir.

Öğrencilerin neredeyse üçte biri herhangi bir işte çalışmamaktadır. Buna göre, büyük bir çoğunluğu iş gücü nüfusuna dahil olan

öğrenciler arasında işsizlik hakimdir. Çalışanlar arasında sürekli bir işte çalışanların oranı düşüktür. Emekli olanlar dışında kalan diğer kesim iş buldukça çalıştığını, evde bir şeyler yapıp sattığını veya ev işlerine gittiğini belirtmektedir. Çalışmayan kadınların oranı çalışmayan erkeklerin oranının neredeyse on katıdır. Sürekli bir işte çalışan erkeklerin oranı ise kadınların oranının iki katından fazladır. Buna göre, kadınlar çalışma hayatına daha az dahildir, çalışanlar ise çoğunlukla geçici işlerde çalışmakta ve daha çok nitelik gerektirmeyen yardımcı iş gücünü oluşturmaktadır. Bu durum, iş sahibi olmayla ilgili cinsiyetler arası önemli bir eşitsizliğin bulunduğunu göstermektedir. Sürekli bir işte çalışanlar arasında genç yetişkinlerin oranı yüksek olmasına rağmen, çalışmayanlar arasında iş gücünün önemli bir kısmını oluşturan 18-45 yaş arasında bulunanların oranı yüksektir. İşsizlik, özellikle genç yetişkin öğrenciler arasında yıkıcı bir sorundur.

Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin herhangi bir geliri bulunmamaktadır. Gelir yoğunluğu 1.001 TL-2.000 TL aralığındadır. 3.001 TL ve üzeri gelire sahip olduğunu belirten öğrenci oranı son derece düşüktür. Öğrencilerin %78.0'i açlık sınırında ve en az %91.4'ü yoksulluk sınırında yaşamaktadır (TÜRK-İŞ, 2018). Gelir durumuna ilişkin bu özellikler, öğrencilerin alt sosyo-ekonomik statüye dahil olduğunu göstermektedir. Ancak buna rağmen, büyük bir çoğunluk ekonomik durumunu orta halli olarak görmektedir. Öğrencilerin sadece %19.8'i kendisini yoksul olarak tanımlamaktadır. Bu sonuç, yoksulların, kendilerine yoksul demediklerini ortaya koyan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Ergül, Gökalp ve Cangöz, 2012). Geliri olmayanlar arasında kadınların oranı erkeklerin oranının yaklaşık sekiz katıdır. Gelir durumu açısından cinsiyete bağlı açık ve derin bir eşitsizlik mevcuttur. Öğrencilerin çoğunluğu apartman dairesinde oturmaktadır. Bu durum, kentli yoksulların yoğunluğunu ve yoksulların kent yaşamına entegre olmaya çalıştığını göstermektedir.

Açık Öğretim Ortaokulu'nun 18 yaş ve üzerindeki yetişkin öğrencilerinin demografik özelliklerinin analizini ele alan bu çalışmanın bulgularının, benzer öğrenci gruplarıyla yapılacak çalışmalara yol gösterici nitelikte olacağı, ayrıca örgün eğitimden ayrılma, eğitime dönme ve katılma konularında yapılacak çalışmalara katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Kaynaklar

Açık Öğretim Ortaokulu. (2017). Açık Öğretim Ortaokulu Web Sayfası Sıkça Sorulan Sorular. Erişim Adresi: <https://aio.meb.gov.tr/www/sikca-sorulan-sorular-sss/icerik/33>, Erişim Tarihi: 05.12.2018

Açık Öğretim Ortaokulu. (2018a). 2018-2019 Öğretim Yılı I.Dönem İlk Kayıt Kılavuzu. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı Açık Öğretim Ortaokulu Müdürlüğü, Ankara. Erişim Adresi: http://aio.meb.gov.tr/kitap_kilavuz/2018_1_kayit_yenileme_kilavuzu.pdf, Erişim Tarihi: 04.12.2018

Açık Öğretim Ortaokulu. (2018b). 2018-2019 Öğretim Yılı I.Dönem Kayıt Yenileme Kılavuzu. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı Açık Öğretim Ortaokulu Müdürlüğü, Ankara. Erişim Adresi: http://aio.meb.gov.tr/kitap_kilavuz/2018_1_kayit_yenileme_kilavuzu.pdf, Erişim Tarihi: 04.12.2018

- 55 -

Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl: 2019, ss.97-108. Erişim Adresi: http://www.ekevakademi.org/Makaleler/132721677_05%20Ibrahim%20AKKAS.pdf Erişim Tarihi: 31.05.2021.

Ergül, H., Gökalp E. ve Cangöz, İ. (2012). *Medya Ne Ki Her Şey Yalan-Kent Yoksullarının Günlük Yaşamında Medya*. İstanbul: İletişim.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (On sekizinci baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kıran, E., (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Türkiye’de Çocuk Gelinler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, ICOME B 2017 Özel Sayısı, 1-8. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/399340> Erişim Tarihi: 31.05.2021.

Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Ortaokulu Yönetmeliği. (2001). T.C. Resmi Gazete, 24561, 22 Ekim 2001.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporu 1-2017. İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. Erişim Adresi: <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2017-1/mobile/index.html>, Erişim Adresi: 12.12.2017.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporu 2018. İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı. Erişim Adresi: <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2018/mobile/index.html>, Erişim Tarihi: 11.03.2020

Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı (2019). Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı İstatistiki Verileri. 27.02.2019 tarihli ve 4247481 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı yazısı.

- 56 -

Patton, M. Q. (2005). Qualitative research. New York: John Wiley & Sons.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). İşgücü İstatistikleri 2018. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2018-30677> Erişim Tarihi: 30.05.2021.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. (2018). Aralık 2018 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması Haber Bülteni. Ankara: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. Erişim Adresi: <http://www.turkis.org.tr/ARALIK-2018-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d158749> Erişim Tarihi: 10.11.2019